LIKOVNA KULTURA NASTAVNI PLAN I PROGRAM

L I K O V N A K U L T U R A TREĆI RAZRED

CILJ I ZADACI

Cilj vaspitno-obrazovnog rada u nastavi likovne kulture jeste da se podstiče i razvija učenikovo stvaralačko mišljenje i delovanje u skladu sa demokratskim opredeljenjem društva i karakterom ovog nastavnog predmeta.

Zadaci:

- nastava likovne kulture ima zadatak da razvija sposobnost učenika za opažanje oblika, veličina, svetlina, boja, položaja oblika u prirodi;
- da razvija pamćenje, povezivanje opaženih informacija, što čini osnovu za uvođenje u vizuelno mišljenje;
- stvaranje uslova za razumevanje prirodnih zakonitosti i društvenih pojava;
- stvarati uslove da učenici na svakom času u procesu realizacije sadržaja koriste tehnike i sredstva likovno-vizuelnog izražavanja;
- razvijanje sposobnosti za prepoznavanje tradicionalne, moderne, savremene umetnosti;
- razvijati učenikove potencijale u oblasti likovnosti i vizuelnosti, te mu pomagati u samostalnom izražavanju korišćenjem primerenih tehnika i sredstava;
- razvijati ljubav prema vrednostima izraženim u delima svih oblika umetnosti;
- da stvara interesovanje i potrebu za posećivanje izložbi, galerija, muzeja i čuvanje kulturnih dobara;
- da osetljivost za likovne i vizuelne vrednosti koju stiču u nastavi, učenici primenjuju u radu i životu;
- razvijati senzibilitet za lepo pisanje;
- razvijati motoričke sposobnosti učenika.

Operativni zadaci:

- likovno izražavanje učenika u funkciji razvijanja mišljenja i vizuelnog likovnog estetskog senzibiliteta za medijume, uz korišćenje raznih materijala za komponovanje, pokret u kompoziciji, ornamentiku, prostor, odabiranje slučajno dobijenih likovnih odnosa po ličnom izboru, plakat i likovne poruke kao mogućnost sporazumevanja;
- uvođenje učenika u različite mogućnosti komunikacija;
- stvaranje uslova za razvijanje svesti o potrebi čuvanja čovekove prirodne i kulturne okoline, te aktivnog učestvovanja u kvalitetnom estetskom i prostornom uređenju životne okoline.

SADRŽAJI PROGRAMA

1. KORIŠĆENjE RAZNIH MATERIJALA ZA KOMPONOVANjE
(medijumi i prošireni medijumi)
Dorada i preoblikovanje započetih oblika.
Pojmovi: medijumi - prošireni medijumi.

2. KOMPOZICIJA I POKRET U KOMPOZICIJI
Kompozicija linija, kompozicija boja, kompozicija oblika, kompozicija svetlina i senki, kompozicija raznih materijala u skladu sa proširenim medijumima.
Pojmovi: kompozicija.

3. ORNAMENTIKA
Linearna ornamentika, površinska ornamentika, trodimenzionalna ornamentika.
Pojmovi: ornament.

4. PROSTOR (POVEZIVANjE RAZNIH OBLIKA U CELINU)
Automatski način crtanja, subjektivno osećanje prostora, iluzija prostora, linije, površine, oblici i boje u prostoru, šaljivi prostor...
Pojmovi: prostor, iluzija prostora...

5. ODABIRANjE SLUČAJNO DOBIJENIH LIKOVNIH ODNOSA PO LIČNOM IZBORU UČENIKA
Slika slučaj (izvođenje emotivno-afektivnih sadržaja prema uzrastu učenika).
Pojmovi: mašta.

6. PLAKAT, BILBORD, REKLAMA
Vizuelne informacije, poruke, preporuke ...
Pojmovi: vizuelna poruka.

7. LIKOVNE PORUKE KAO MOGUĆNOST SPORAZUMEVANjA
Prepoznavanje karakteristika insekata, životinja, profesija kod ljudi...
Pojmovi: vizuelno sporazumevanje.

LIKOVNA DELA I SPOMENICI KULTURE;
DELA SAVREMENIH MEDIJUMA
Izbor dela i spomenika kulture u skladu sa zahtevima celina programa i uzrasnim mogućnostima učenika.

NAČIN OSTVARIVANjA PROGRAMA

Program likovne kulture daje svakom nastavniku slobodu, mogućnosti da ispolji kreativnost, da pronalazi odgovarajuće oblike, metode i sredstva za realizaciju. Uputstvo će mu pomoći u procesu stvaranja sopstvenih ideja, nikako, dakle, šablona, odnosno očekuje se da i sam nastavnik bude kreativan u svom radu. To znači da je potrebno da za svaki zadatak i sam nastavnik načini vizuelnu pripremu (likovni rad) kako bi uočio karakter zadatka i načine rada u realizaciji takvog zadatka, što će biti neka vrsta opomene ili samokontrole u procesu postavljanja zahteva upućenog učenicima. Najvažnije je izvršiti identifikaciju sadržaja, polazeći od opažanja okoline (prirode i veštačkog čovekovog okruženja - objekti koje je čovek načinio). Najbolje je učenje od prirode, posmatranje, opažanje i uočavanje
neponovljivosti prirode, iz čega će proizaći i potreba za očuvanjem prirode, a potom simboličan izraz karakterističnih elemenata koji će označiti i prirodu učenika. To će biti prilika da se odredi pojam u sadržaju dva do tri podpojma i nekoliko informacija što će imati obrazovno značenje. Treba voditi računa da zahtev bude sveden i prilagođen uzrasnim mogućnostima učenika (njegovim psihofizičkim karakteristikama), čime će biti zadovoljen elementarni zahtev da za predviđeno vreme od jednog, do dva časa, učenik završi svoj rad. Neprimereno je da učenik završava svoje radove kod kuće, da bi ga
potom nastavnik naknadno ocenio. Učenik treba da zna kakav mu je zadatak postavljen, sam treba da pronalazi rešenja zadatka, po logici neposrednog estetskog doživljaja. Pored vizuelne pripreme nastavnik treba da ima i pismenu pripremu (pisanu) koja se oslanja na globalno i operativno planiranje za svaku godinu posebno i za svaki čas ponaosob. Nastavnik treba da priđe rešavanju zadatka samostalno. Ukoliko se desi da trenutno nema neku svoju ideju, ova kratka obrazloženja celina programa treba da mu posluže kao motivacija za pronalaženje svojih ideja. Nije preporučljivo da nastavnik nudi teme
učenicima. Nastavnik treba da vodi razgovor sa učenicima kako bi svaki učenik pre početka rada došao do svoje ideje, a na osnovu ponuđenog likovnog sadržaja.
Prilikom planiranja treba voditi računa da se predvidi oko 60% obrade novog gradiva prema 40% vežbanja. Pod pojmom obrade novog gradiva podrazumeva se prvi rad predviđenog sadržaja u nekoj od predviđenih tehnika i korišćenja materijala. Vežbanjem su predviđeni isti sadržaji (ali realizovani u drugim tehnikama i drugim materijalima u odnosu na prvi rad). Svaki nastavnik bi trebalo da sačini po tim principima godišnji plan

rada iz koga će kasnije sačiniti operativne planove rada za svaki mesec posebno. U procesu izrade godišnjih i operativnih planova rada, nastavnik treba da vodi računa o identifikaciji sadržaja, a najbolje bi bilo kada bi i sam nacrtao, naslikao i izvajao neki od
predviđenih nastavnih jedinica - sadržaja programa, kako bi mu bile jasne predstave koliko je vremena potrebno za izradu jednog takvog rada. Isto je tako bitno da utvrdi nivo zahteva za učenike, jer ukoliko nastavnik nije u mogućnosti da realizuje takav zadatak, neprimereno je da tako nešto traži i od učenika.
U procesu motivisanja učenika za rad, nastavnik će voditi razgovor o predviđenim sadržajima (likovni sadržaji), čime će stvoriti uslove, a oslanjajući se na znanja učenika stečena u drugim oblastima, da svaki učenik pronađe svoju temu za rad. Nastavnik nikad ne treba da kaže koju će temu učenici crtati, slikati ili vajati! Učenik sam treba da dođe do svoje teme, to naglašavamo prema planiranom sadržaju, kako se ne bi desilo da na svakom času nastavnik kaže «danas ćete crtati ili slikati slobodnu temu».
Učenik treba da izvrši izbor teme na osnovu dobro vođenog razgovora o opažanju prirode i čovekovih tvorevina koje čine njegovo okruženje. Dobro bi bilo kada se učenici ne bi držali standardizovanih blokova za crtanje. Dobro bi bilo kada bi mogli i sami da izvrše izbor oblika i boje papira ili neke druge podloge za crtanje i slikanje.To su najčešće vrlo jeftini papiri, kao što je natron papir, pak papir, čak i novinska hartija može da posluži kao podloga za slikanje. Treba vrlo često menjati format papira, ili podloge na kojoj se nešto radi, da li je to podloga za kolaž, dekolaž ili asamblaž. Takve podloge mogu
i da se prepariraju sa razblaženim brašnom i vodom, ili razblaženim lepkom za drvo, ili možda nekim drugim materijalom sa nekim drugim vezivom, što može i sam nastavnik da učini. Na taj način će početi neka vrsta istraživačkog rada u ovoj oblasti. To će ujedno biti prilika da nastavnik uočava da li su neki učenici ušli u manir koristeći određeni materijal za rad. Ako se to desi kod nekih učenika, a dešava a on će se truditi da reši problem te će samim tim biti doveden u situaciju da ulažući «napor» bude i
kreativan.
Za nastavnika bi bilo povoljno da svake godine sačinjava novi godišnji i operativne planove rada, čime će dokazati i svoju kreativnost u stvaranju uslova za učeničku kreativnost, jer svake godine sačinjava planove na osnovu prošlogodišnjeg iskustva, što će njegovu praksu kontinuirano unapređivati.

Preporuke za ostvarivanje programa u trećem razredu

Korišćenje raznih materijala za komponovanje. Kada se govori o doradi nečeg započetog, uvek se postavlja pitanje ko ga je započeo, zašto je nešto započeto i na koji način je nešto započeto kao linija, kao površina, kao oblik. Oslonce možemo pronaći i u psihologiji, polazeći od Roršahovih mrlja, u kojim svako od nas može, zavisno od svog trenutnog afektivnog stanja, a u skladu sa ličnim iskustvom, uobraziljom i maštom, da prepozna neki oblik. Često se dešava da su takvi oblici nedorečeni i da ih samo mi kao pojedinci prepoznajemo kao takve, pa sebi možemo da dajemo pravo da ih dogradimo u smislu komunikacije sa svojim socio-kulturnim miljeom. To može da ima karakter komunikacije, ali u svakom slučaju prepoznajemo afektivni iskaz svakog pojedinca koji nam saopštava tu vrstu poruke. U procesu učenja treba voditi računa da se dogradnja uradi uvek u nekom drugom materijalu, kako bi posmatrač imao uvid u stvaranje ličnih kodova. Ovakvi zadaci mogu da se rešavaju u već tradicionalnim tehnikama, koje u skladu sa konvencijama zovemo medijumima, ali isto tako možemo da primenjujemo i druge savremene materijale pa ćemo to nazvati proširenim medijumima. U procesu stvaranja uslova od strane voditelja nastavnog procesa, postoji sloboda započinjanja nekog oblika u tehnikama koje se često primenjuju u školi a koje su dostupne učenicima, njihovim roditeljima i nastavnicima.

Kompozicija i pokret u kompoziciji. Polazeći od objašnjavanja osnovnog pojma kompozicije, ulazimo i u podpojam pokret u kompoziciji, što na tom uzrastu sobom nosi i čitav niz složenijih pitanja, koja su započeta u drugom razredu, a vezana su za kretanje oblika u prostoru. Kada se uzme u obzir fizičko kretanje u neposrednom okruženju, pre svega mislimo na prirodu, kretanje lišća na drveću, grana, ali isto tako i kretanje ljudi u prostoru, sa svim sredstvima koje ljudi koriste za kretanje, učenike uvodimo u procese opažanja

kretanja, samim tim i razumevanja uslovljenosti kretanja i da to sve može da čini neku kompoziciju po ličnom izboru. Treba dati učenicima priliku da načine taj izbor. Dakle, sve može da bude kompozicija. Ukoliko bismo primenili neke tehnike, na primer, Direrovo prozorče, a i sami smo u prilici da posvedočimo iskustveno da prozorsko okno, kao okvir, određuje segmente posmatrane prirode kao likovni prizor, naslovićemo to kao kompozicija. Ujedno, biće to prilika da upoznajemo učenike u onoj sferi kada imamo pravo da ih naučimo da postoje različiti materijali za crtanje, slikanje, vajanje, ali i proširene medijume. Kada smo pomenuli crtanje i crtačke tehnike, korisno je naučiti decu da postoje razni crtački materijali i da su najbolji olovke sa mekim grafitnim uloškom, sa oznakom B, prirodni ugljen, ali isto tako suvi i voštani pastel. Pastel može da bude i u sferi slikarskih tehnika, zavisno od načina korišćenja materijala. U školi se najčešće koristi tempera kao slikarska tehnika, ali se radi i akvarel. Neće smetati, međutim, ako govoreći o nekom umetničkom delu, kažemo učenicima i nešto o karakteristikama uljanog slikarstva ili nekog drugog načina slikanja. Govoreći o tehnikama, smatra se da decu treba da naučimo tehnikama slikanja, crtanja i vajanja, a da načine korišćenja tehnika ostavimo svakom učeniku kao izbor. Od vajarskih materijala u školama koristi se glina, vrlo često i plastelin. Glina se smatra najprimerenijim materijalom i učenike treba naučiti svojstvima gline i načinima pripremanja gline za sačinjavanje trodimenzionalnih oblika. Kada se govori o proširenim medijumima koji se mogu uraditi u vidu kolaža, dekolaža, asamblaža i kroz procese performansa, učenici mogu da shvate da zapravo sve što ima karakter otpadnih materijala, promenom značenja tih materijala, ulazi u sfere stvaralaštva. Da bi rad bio uspešan, u procesu motivisanja učenika ne treba zapostaviti povezivanje njihovih znanja i iskustava iz drugih oblasti.

Ornamentika. Objašnjavanje pojma ornament može početi razgovorom da bi ga učenici prepoznali u neposrednom okruženju. Ukoliko to ne uspe, može se pokazati neka reprodukcija vezana za umetničko i etnografsko nasleđe iz neposrednog socio-kulturnog miljea. Iz toga će proizaći i uviđanje da su ljudi imali potrebu od praistorije do danas, da popunjavaju i ukrašavaju, uslovno govoreći, neke prazne prostore, koji su u konačnom ishodu označeni kao ornament. Ostaje pitanje kako će učenici sami sačiniti svoj ornament. Nepovoljno je da precrtavaju ornamente, ali mogu sami izgraditi neku ornamentalnu formu, koju će postavljati u odnosu na ravan, prema nekom samo njima znanom ritmu. Ne treba propustiti priliku da se ritam pojavljuje i u vidu rozete, i u vidu friza. Ornamentalne forme mogu da se rade u svim tehnikama.

Prostor, povezivanje raznih oblika u celinu. U ovoj celini se u velikoj meri možemo osloniti na emotivno-afektivne sadržaje, mada ne treba zapostaviti sadržaje koji nam se nude putem tehničke slike (iluzija prostora - televizijski i kompjuterski monitor, video bim i sl.). U savremenom okruženju tehnička slika je ne samo prisutna, nego i agresivna, a iluzija prostora koja se nudi vrlo često, posle dužeg gledanja u monitor, može i štetno da utiče na mentalni razvoj učenika. Stoga je više nego neophodno skretati pažnju učenicima na vreme koje provode ispred ekrana, uz kritički osvrt na sve vizuelne informacije koje se nude putem tehničke slike. Zbog toga je od izuzetnog značaja da stanje učenikove afektivnosti bude zabeleženo i predviđenim likovnim tehnikama, kao pitanje mere suštinske vrednosti i stvaranja uslova za viši nivo kreativnosti. Preporuka je da se načini rada umetnika moderne umetnosti koriste kao oslonci za akciono stvaranje.

Odabiranje slučajno dobijenih likovnih odnosa po ličnom izboru učenika. U ovoj celini se i dublje i šire mogu razvijati emotivno-afektivni sadržaji iz prethodne programske celine. U svim likovnim tehnikama mogu se stvarati šire likovne celine, koje naizgled nemaju nekog posebnog značaja, pogotovo ne mimetičkih sadržaja, da bi se svaki učenik opredelio za neki detalj kog će izmestiti iz celine (sečenjem, cepanjem), da bi se tako, u skladu sa njegovim kriterijuma, izvršio izbor nekog novog likovnog rada. Sam čin odabiranja može da ima karakter stvaranja.

Plakat, bilbord, reklama. Naše šire okruženje ispunjeno je informacijama koje se upućuju putem plakata, u poslednje vreme bilbordima, a posebno reklamama koje ne zaobilaze ni decu, iako su upućene odraslima. Takve reklame su i vizuelne komunikacije, vrlo agresivne, pa se postavlja pitanje i kritičkog odnosa prema

njima, jer su zasnovane na profitu i marketingu pojedinih firmi koje su zainteresovane za komunikaciju sa potrošačima. Za učenike je vrlo složeno takvo ikoničko tumačenje bilbordova, ali isto tako je složena uopštena komunikacija putem plakata. Iz svih tih razloga, učenici treba da dođu do jednog nivoa informacija obrazovnog karaktera, ali ne sme da se propusti prilika da oni i sami pokušaju komunikaciju putem likovnih rešenja u vidu plakata. Takva rešenja, posle jedne ozbiljne pripreme u dijalogu sa učenicima, mogu da budu ostvarena u svim predviđenim likovnim tehnikama, a u skladu sa uzrasnim mogućnostima učenika.

Likovne poruke kao mogućnost sporazumevanja. Iz prethodnih celina programa proizilazi zahtev za razvijanje vizuelnog komuniciranja u smislu stvaranja kodova, ali i razvijanje kriterijuma u dekodiranju ponuđenih vizuelnih poruka. Povezujući znanja iz raznih oblasti, može da se razgovara sa učenicima o prepoznavanju karakteristika insekata, životinja, kao i profesija ljudi u odgovarajućem socio-kulturnom miljeu. Učenici sami, na primeru, mogu da kažu da su i, mimo škole, naučili kako mogu prepoznati poštara, lekara, milicionera ili možda neko drugo lice zavisno od uniforme koju nosi, ili predmeta kojim se bave. Zato će biti značajno da u nekoj od raspoloživih likovnih tehnika, simbolično izraze profesiju ili karakteristiku neke životinje, odnosno insekta, da bi na osnovu tih karakteristika svi oni koji gledaju određeni crtež ili sliku, mogli prepoznati porukukoju im šalje neki pojedinac.

Likovna dela i spomenici kulture kao i dela savremenih medijuma. Uz svaku od celina programa, u svim razredima osnovne škole, potrebno je pokazati neko od umetničkih dela ili spomenika kulture.
Važno je naglasiti da ne moraju uvek da budu umetnička dela, nego i predmeti etno - kulture koja se odnose na sredinu u kojoj učenici žive. Povezivanjem sa iskustvima iz drugih oblasti, a sa idejom da se gradi iskustvo na iskustvo, smatra se da će i ova oblast doprineti ukupnom valjanom razvoju učenikove ličnosti.

ORIJENTACIONI NASTAVNI PLAN ZA 3. RAZRED

1. KORIŠĆENjE RAZNIH MATERIJALA ZA KOMPONOVANjE (6+2)
(medijumi i prošireni medijumi)
Dorada i preoblikovanje započetih oblika.
Pojmovi: medijumi - prošireni medijumi.
1. Dorada i preoblikovanje započetih oblika - Kreativna igra materijalima i oblicima. Preoblikovanje započetih oblika docrtavanjem, lepljenjem. Razvoj mašte i individualnog likovnog izraza.
TEMA: Moja škola
MEDIJ I TEHNIKA: Slikanje, kolaž
2. Likovni materijali -Upoznavanje učenika sa likovnim tehnikama kroz kreativnu igru
Dorada i preoblikovanje započetih oblika - Omogućiti da učenici upoznaju razne mogućnosti korišćenja materijala za likovno stvaralaštvo kroz analizu umetničkih dela
TEMA: Gledam i stvaram
MEDIJ I TEHNIKA: Slikanje, kolaž
3. Dorada i preoblikovanje započetih oblika - Razvoj mašte i individualnog likovnog izraza. Omogućiti učenicima radost pri otkrivanju novog. Kreativna igra otiskivanjem npr. palca ruke, Roršahovih mrlja i sl. Preoblikovanje započetih oblika docrtavanjem.
TEMA: Dovrši započete oblike
MEDIJ I TEHNIKA: Kombinovani mediji i tehnike

2. KOMPOZICIJA I POKRET U KOMPOZICIJI (18+6)
Kompozicija linija, kompozicija boja, kompozicija oblika, kompozicija svetlina i senki, kompozicija raznih materijala u skladu sa proširenim medijumima.

Pojmovi: kompozicija.
1. Kompozicija - Nastojati da učenici shvate pojam kompozicije kao celine. Horizontalna, vertikalna, dijagonalna kompozicija. Razvijati smisao za komponovanjem.
2. Kompozicija linija - Elementarni odnosi u kompoziciji (simetrija-asimetrija). Pojam kretanja u kompoziciji
TEMA: Tragamo za linijama (pravac ritmičkog kretanja vetra u krošnjama, trava, oranice, čarobni breg, lišće na grani)
MEDIJ I TEHNIKA: Crtanje, tuš i pero.
3. Kompozicija linija - Razvijanje smisla za elementarno komponovanje. Obogaćivanje linearnog izraza
TEMA: Moje dvorište
MEDIJ I TEHNIKA: Crtanje, tuš i pero.
4. Kompozicija boja - Izgraditi pojam ritma oblika i boja (Vasareli, Pit Mondrijan).
TEMA: Uhvati ritam - sve u ritmu - Ilustrovanje muzičke kompozicije
MEDIJ I TEHNIKA: Slikanje, tempere
5. Kompozicija boja - Elementarno upoznavanje sa teorijom boja: osnovne i izvedene boje, tople i hladne boje. Razvijati likovno-estetski senzibilitet učenika.
TEMA: Ilustrovanje priče, bajke
MEDIJ I TEHNIKA: Slikanje, tempere
6. Kompozicija boja - Nastojati da učenici shvate smisao kompozicije. Uloga boje u arhitekturi (Hundertwaser). Razvijati likovno-estetski senzibilitet učenika.
TEMA: Neobična kuća, Moja ulica
MEDIJ I TEHNIKA: Slikanje, gvaš
7. Kompozicija boja - Kompozicija, polovina, četvrtina, dijagonala, površina. Lokalne boje i nijanse. Grupisanje oblika po harmoničnim bojama.
TEMA: Kompozicija predmeta
MEDIJ I TEHNIKA: Slikanje, gvaš
8. Kompozicija oblika - Omogućiti učenicima da shvate elementarne odnose u kompoziciji. Razvijati smisao raspoređivanja pojedinih predmeta, oblika u zadanom prosztoru. Kompozicija, mirni i razigrani oblici, kontrast površina. Isticanje, redukovanje oblika.
TEMA: Kompozicija oblika
MEDIJ I TEHNIKA: Vajanje, papirmaše
9. Kompozicija oblika - Pokret. Dati učenicima osnovne pojmove o pokretu u određenom prostoru. Omogućiti učenicima da prema svojim mogućnostima uočavaju i predstavljaju pokret u vajarskoj formi
TEMA: Drug ili drugarica u pokretu, rvači
MEDIJ I TEHNIKA: Vajanje, glina
10. Kompozicija oblika - Modeliranje i građenje oblika, asamblaž. TVRĐAVA. Građenje forme od kutija itd. (IZRADA LAMPE OD BUNDEVE)
11. Vežbe -
12. Vežbe -

3. ORNAMENTIKA (6+2)
Linearna ornamentika, površinska ornamentika, trodimenzionalna ornamentika.
Pojmovi: ornament.
1. Ornamentika - Ritam (prost i složen). Ornament (vrste, motivi). Narodne rukotvorine. Kreativna igra geometrijskim oblicima - stvaranje raznih ornamenata. Razvijanje mašte i kombinatorike.
TEMA: Igra geometrijskim oblicima
MEDIJ I TEHNIKA:
2. Linearna ornamentika - Osposobiti učenike za komponovanje pomoću slovnih i cifarskih motiva

TEMA: Zavesa, stolnjak
MEDIJ I TEHNIKA: Crtanje, tuš i pero
3. Površinska ornamentika - Osposobiti učenike za raspoređivanje ornamenata u prostoru. Upoznavanje sa tehnikom otiskivanja krompirom.
TEMA: Ukrasni papir
MEDIJ I TEHNIKA: Grafika, otiskivanje krompirom
4. Trodimenzionalna ornamentika - Ornament u reljefu (na fasadama, duborezu, sarkofazima). Izrada i ukrašavanje predmeta. Razvijanje mašte i kreativnosti.
TEMA: Egipatska amajlija
MEDIJ I TEHNIKA: Vajanje, testo u boji
.

4. PROSTOR (POVEZIVANjE RAZNIH OBLIKA U CELINU) (14+2)

Automatski način crtanja, subjektivno osećanje prostora, iluzija prostora, linije, površine, oblici i boje u prostoru, šaljivi prostor...
Pojmovi: prostor, iluzija prostora...
1. Sve je prostor - Učenicima dati elementarno znanje o oblicicma i njihovim prostornim odnosima. Vrste likovnog prostora.
TEMA: Otvoreni i zatvoreni prostor
MEDIJ I TEHNIKA: Estetska analiza likovnih dela i učeničkih radova
2. Linija i ja - Automatsko crtanje - Kreativna igra linijama i oblicima. Od prethodno popunjenog papira isecanjem, cepanjem sastaviti sliku.
TEMA: Ptica, riba, konjanik, maska i sl.
MEDIJ I TEHNIKA: Crtanje, kombinovana tehnika
3. Subjektivno osećanje prostora - Razvijanje kreativnih sposobnosti učenika, subjektivnog mišljenja i likovnog senzibiliteta. Prikazivanje osećanja kroz spontanu kompoziciju boja
TEMA: Oluja, vatromet, portret, saobraćajni udes, iznenađenje
MEDIJ I TEHNIKA:. Slikanje, gvaš
4. Oblici i boje u prostoru 1 - Razvijanje vizuelne percepcije, mašte i kombinatorike. Razvijanje istraživačkog duha učenika.
TEMA: Lik iz bajke
MEDIJ I TEHNIKA:. Slikanje, kombinovana tehnika
5. Oblici i boje u prostoru 2 - Proširivanje znanja učenika o vajanju. Upoznavanje sa suštinskim vrednostima i stvaranja uslova za viši nivo kreativnosti.
TEMA: Portret druga.
MEDIJ I TEHNIKA:. Vajanje, glina
6. Šaljivi prostor - Analiza neobičnih, šaljivih odnosa oblika i boja (Ešer, Magrit, Dali, Dušamp, Ernst). Pojam karikature
TEMA: Šanjivi prostor, šaljivi lik
MEDIJ I TEHNIKA:. Slikanje, kolaž, fotomontaža
Slikanje, kolaž ili tempere
7. Vežbe - Vizuelna igra sa oblicima. Kretanje više oblika u prostoru, povezivanje oblika u neobične kompozicije
8. Bliže - veće; dalje - manje - Podsticati učenike na uočavanje i predstavljanje odnosa u prostoru. Razvijanje učeničkog stvaralačkog mišljenja.
TEMA: Slobodni oblici u prostoru
MEDIJ I TEHNIKA:. Crtanje, olovka
9. Oblici i boje u prostoru 3 - Razvoj mašte, kreativnosti i sposobnosti za istraživanje
TEMA: U zološkom vrtu

MEDIJ I TEHNIKA:. Vajanje, kombinovana tehnika

5. ODABIRANjE SLUČAJNO DOBIJENIH LIKOVNIH ODNOSA PO LIČNOM IZBORU UČENIKA (4+0)

Slika slučaj (izvođenje emotivno-afektivnih sadržaja prema uzrastu učenika).
Pojmovi: mašta.
1. Slika slučaj - Kreativna igra bojama i oblicima. Igra bojom: prskanje, razlivanje, prosipanjem, grebanjem i sl. Crtanje lepilom in pr. začinima. Pojam slučajno nastale likovne vrednosti.
TEMA: Slobodna tema
MEDIJ I TEHNIKA:. Slikanje,

2. Kreativna igra bojama i oblicima- Borba crvenog i plavog tigra - Mrljama boja koje se sukobljavaju prikazati odnose suprotnosti
TEMA: Borba crvenog i plavog tigra
MEDIJ I TEHNIKA:. Slikanje, pastel (gvaš)

PLAKAT, BILBORD, REKLAMA (4+0)

1. Slika nam saopštava poruku - Upoznati učenike sa pojmovima vizuelne informacije, poruke, preporuke. Pronaći originalna rešenja za znake informacija u svojoj školi. Znaci mogu pomoći u snalaženju ako se postave u hodniku škole.
TEMA: Znake informacija u mojoj školi.
MEDIJ I TEHNIKA:. Slikanje, kolaž (tempere)
2. Plakat - Upoznati učenike sa značajem plakata u savremenom životu.Omogućiti da učenici shvate princip rada na plakatu u zavisnosti od likovne obrade i karaktera obaveštenja. Odnos slike i teksta.
TEMA: Plakat dečjih prava.
MEDIJ I TEHNIKA:. Slikanje, gvaš , kolaž

7. LIKOVNE PORUKE KAO MOGUĆNOST SPORAZUMEVANjA (8+0)

Prepoznavanje karakteristika insekata, životinja, profesija kod ljudi...
Pojmovi: vizuelno sporazumevanje.
1. Znak, logo - Izgrađivanje pojmova: stilizacija, poruka, kodiranje - dekodiranje. Izrada pečata od plastelina.
TEMA: Moj pečat.
MEDIJ I TEHNIKA:. Grafika, plastelin
2. Prepoznavanje karakteristika insekata - Razvijanje svesti o životu koji nas okružuje. Jezik komunikacija u životinjskom svetu. U radu koristiti različite prirodne i veštačke materijale
TEMA: Insekti, bube i druga čudna stvorenja.
MEDIJ I TEHNIKA:. Slikanje, kolaž
3. Prepoznavanje karakteristika životinja - Stvaranje svesti o potrebi komunikacija i u životinjskom svetu. Razvijanje mašte i kreativnosti
TEMA: Izrada kartica za igru “memorija“
MEDIJ I TEHNIKA:. Slikanje, kolaž
4. Prepoznavanje profesija kod ljudi - Upoznavanje učenika sa karakteristikama raznih profesija. Radno i zaštitno odelo, atributi pojedinih zanimanja.
TEMA: Šta bi voleo/ la da radiš kad porasteš..
MEDIJ I TEHNIKA:. Slikanje, gvaš ,tempere.